

Ur *Kommentar* 7-1969

Sverker Tirén¹

Massakern i Indonesien

Vad skrev DN och SvD?

”Tiotusentals människor har dödats i den våldsamma repressalievågen mot Indonesiens kommunister efter den misslyckade statskuppen, uppgavs det på onsdagen i Singapore.”

Det skulle ”inte vara någon överdrift att tala om 100 000 dödsoffer. Det har varit frågan om både formliga massavrättningar och oordnade massakrer. Den indonesiska militärledningens strävanden att stoppa våldsvågen ser nu ut att bära frukt men icke desto mindre är den vilda reaktionen ett bevis för det väldiga hat som kommunistpartiet ådragit sig under de gångna åren, tillades det.”

Ovanstående utgör telegramtext från nyhetsbyrå Agence France-Presse (AFP). Via TT sändes dessa ord ut den 29 december 1965. Det citerade utgör ungefär en tredjedel av hela telegrammet, som i övrigt talar om blodbadet något mer detaljerat. Det berättas att president Sukarno klagat över att ”massor av lik låg undanslängda i diken och floder utan att bli jordfästa enligt islams riter”. Det har gått flera år sedan denna telegramremsa revs och nådde våra tidningars utlandsredaktioner. Men det finns skäl att stanna upp inför nyheten om den indonesiska massakern och granska vad som hände med den i svensk press.

Under september 1965 ryktades det i Djakarta om att en kupp från ett självutnämnt ”generalråd” med CIA-kontakter var nära förestående. På arméns dag, den 5 oktober, skulle enligt ryktena generalerna utnyttja sin styrkeposition och slå till.

Natten till den 1 oktober tillkännagav överstelöjtnant Untung, Sukarnos livvaktchef, att han förekommit den generalskupp, som ryktena talat om. Nyheten kom via Radio Djakarta, som kontrollerades av Untung och hans grupp. Untung-gruppen fick snabbt stöd av flygvapnet som leddes av general Omar Dhani, liksom från delar av marinen och polismakten.

30-september-rörelsen, som kuppmännen kallade sig, tillfångatog och dödade sex generaler. Men två av de mest inflytelserika generalerna — Suharto och Nasution — undkom. Dessa två organiserade blixtnabbt en motaktion och med arméns hjälp var kuppen efter tolv timmar nedslagen.

När de överlevande generalerna med Suharto i spetsen tagit makten inleddes en häftig kampanj mot det indonesiska kommunistpartiet PKI, som gjordes ansvarigt för Untung-gruppens kupp försök.

Armén tog kontroll över alla massmedia. Radio Djakarta och den indonesiska nyhetsbyrå Antara dirigerades av armén så gott som omedelbart. Efter några veckor var alla pressröster effektivt strypta — såvida de inte var antikommunistiska.

Minst 500.000 dödade

I början på oktober inleddes massarresteringar och även avlivande av kommunister. Armén gick i spetsen som vapenmakt, organisatör och kontrollör — men man hade stor hjälp av olika muslimorganisationer.

---

¹ Sverker Tiréns artikel är en bearbetning av hans examensarbete vid Stockholms Journalisthögskola.

I detta inledande skede tycks själva dödandet varit begränsat och undgått västpressens uppmärksamhet. Den skrev mest om demonstrationer och aktioner i stil med mordbranden mot PKI:s högkvarter i Djakarta (brandkåren uppträdde försenad och passiv).

Under slutet av månaden blev förföljelserna mot PKI och alla utpekade sympatisörer allt intensivare. I november och december kulminerade våldsdåden i systematiska masslakter över stora delar av Indonesien. Strax före årsskiftet kom de första siffrorna om antalet offer.

Det kan i efterhand konstateras att osäkerheten och variationerna är stora när det gäller döds-siffran. En ganska tydlig tendens till politisk bedömning kan spåras — konservativa uppskattare är gärna försiktiga och nöjer sig med siffror kring 100 000-250 000. Kommunistiska bedömare uppger i stället att kanske en miljon eller rent av två dödats. Dessa tendenser är dock inte helt entydiga.

De bedömare som för mig framstår som mest initierade framhåller att mer exakta siffror inte går att få men uppskattar sedan att minst en halv miljon människor dödats. Som en nedre gräns ger man denna siffra ganska stor säkerhet — men gränsen uppåt mot miljonsiffror är både öppen och osäker.

Man kan tillfoga att alla de siffror som getts måste vara mer eller mindre spekulativa. Massakerns svårgripbara karaktär och hemlighållandet av mer samlade och exakta uppgifter — om de överhuvudtaget finns — gör att vi får nöja oss med konstaterandet att det fasansfulla inträffade.

Under maj månad 1969 har Indonesienmassakern åter uppmärksamats i svensk press genom en serie reportage skrivna av Barbro Karabuda och publicerade i Expressen. Skribenten berättar att våldsdåden i massakerns spår pågått oavbrutet sedan oktober 1965. Denna senaste larmrapport som nått svenska läsare kan ge oss ytterligare en anledning att studera vad som hände med nyheten om massakern i DN och SvD.

Svenska Dagbladet om massakern

Efter att i flera dagar ha beskrivit den uppflammande antikommunismen i Indonesien meddelar SvD den 9 oktober 1965 att dödsoffer krävts i kuppens efterspel.

Armén har summariskt avrättat kommunister, som repressalie för morderna på generalerna, heter det i ett AP-telegram. Detta är första gången man i svensk press kan läsa om arméns mördande. Varje dag mellan den 10 och 14 oktober berättar SvD att ”kommunistjakten” fortsätter.

Den 11 oktober säger ett AP-AFP-telegram att 1 000 kommunister arresterats och en vecka senare är antalet enligt Reuter 3 000. Under slutet av oktober — från och med den 20 och fram till månadsskiftet — kan man dagligen, med något enstaka undantag, läsa om hur kommunistjakten intensifieras. Ett par gånger refereras nyhetsbyrån Nya Kina av Reuter, och därigenom får också SvD-läsarna ta del av kinesernas protest mot ”De indonesiska militärernas 'brutala uppträdande' ”.

Ideligen berättas det om ”klappjakten” eller ”kommunistjakten” i rubriker, som oftast är trespaltiga.

Mer detaljerade uppgifter saknas inte heller. Den 30 oktober kan man läsa att ”hundratals kommunistiska ungdomar har dödats efter statskuppen. Militärförband företar husundersökningar på jakt efter dolda vapen eller bevis för kommunistaktivitet”. Uppgifterna kommer ursprungligen från The Times, som SvD samarbetar med.

”Kommunisterna anfaller”

Den 1 november kan man i SvD skönja en klar vändning i informationen från Indonesien. I en fyrspaltig artikel berättas om att ”kommunistiska rebeller” erövrade områden på Java. I artikeln finns gång på gång begrepp som ”de upproriska” med hänsyftning på kommunister. Det talas om ”den kommunistiska vågen av terrorism”. Artikeln kommer från New York Times (NYT), som SvD också samarbetar med.

Dagen därpå heter det att ”500 kommunister anföll” (TT-Reuter) och två dagar senare finns en ny artikel från NYT — nu rubricerad ”Röda revolten sprids på Java/ Armén pressad”. Det sägs i texten att ”kommunistiska rebeller föreföll på tisdagen sprida sin blodiga revolt” och det talas åter om ”kommunistiska terrorister” kontra omutliga ”antikommunisterna”. SvD-läsaren får också veta att ”den hårt ansträngda armén kämpade för att kväva revolten”. Lite längre fram i artikeln framgår det att denna nödsatta armé trots allt lyckats arrestera ytterligare 5 000 människor med hjälp av sina ”lojala trupper”.

Ett par dagar senare meddelas att en rad intellektuella krävt att kommunismen krossas i grunden och den 7 november förmedlar TT-Reuter att ”den antikommunistiska armén” har gett sin välsignelse åt att muslim-grupper ”lett en kampanj för att förgöra kommunismens inflytande i Indonesien”.

Två dagar senare nämns i en artikel orden ”utplånandet av PKI”.

Den 19 november kan man i SvD läsa ett AP-telegram om att 1 636 kommunister gripits bara under onsdagen på centrala Java. Kring staden Semarang är antalet ”tusentals” och kring Djakarta ungefär 4 000.

Efter denna dag kommer nyheterna inte längre så regelbundet från Indonesien. Flera dagar finns inga nyheter alls från landet.

Den 30 november säger skribenten i NYT att armén stärker sitt grepp. Två militärer har också ”snabbt och effektivt krossat de indonesiska kommunistorganisationerna inom sina distrikt” och motståndet, det som kallas ”terroraktionerna” har ebbat ut.

Efter denna rapport följer en lång tystnad. Men den 13 december återkommer TT-Reuter om ”klappjakten” och meddelar att ”Den kommunistiska partiorganisationen anses nu i det närmaste ha krossats av krigsmakten och de religiösa grupperna”.

Dagens Nyheter om massakern

I början av oktober ger DN ungefär samma bild som SvD — antikommunistiska stämningar piskas upp i Djakarta och på andra håll. Den 7 oktober kommer en artikel från korrespondenten i Daily Telegraph, som DN samarbetar med. Detta är för övrigt en av de få artiklar som denna tidning presterar om Indonesien — såvida inte DN slopat material från denna källa.

Korrespondenten talar om att ”en slutlig uppgörelse” med PKI stundar.

Den 11 oktober har DN som dagens huvudartikel på utlandssidan nyheten om PKI:s nedbrända byggnad. Det omnämns också att 1 000 kommunister arresterats och en vecka senare anges antalet till 3 000.

Det är sammanbakade AP-, AFP-, Reuter-telegram som ger dessa nyheter. Som exempel på hur propagandistiskt utformade texterna är kan följande passage citeras (11 oktober): ”Men fastän armén fortsätter att ösa förbannelser över kommunisterna råder det inget tvivel om att den inte ämnar låta sin antikommunistiska kampanj spåra ur.” Detta sägs alltså vid en tidpunkt då det är känt att armén börjat avrätta kommunister, då PKI:s högkvarter redan bränts ned o s v. Den 18

oktober nämns i slutet av artikeln att 3 000 kommunister arresterats.

Den 1 november har DN samma nyhet om massarresteringar som finns i SvD. Officiellt är siffran 5 000, men andra säger 10 000 påpekar DN i nyhetstexten som utgörs av redigerade telegram. Det sägs att armén ”fortsätter jakten på kommunister och finkammar metodiskt den ena byn efter den andra i det väldiga öriket.” ”Armén håller på att uppföra särskilda kommunistläger på en liten ö utanför Djakarta och en annan ö utanför den javanesiska östkusten”.

Jämförelse mellan SvD och DN

Det är mycket lätt att se skillnader mellan de båda tidningarnas sätt att handskas med materialet från Indonesien. SvD anser att händelserna är värda större utrymme än DN. I SvD får man flera veckor i sträck praktiskt taget dagligen se tre- eller fyrspaltiga artiklar. DN har genomgående mindre utrymme och många dagar uteblir informationen helt.

SvD använder sig av ungefär samma byråmaterial men bakar ogärna ihop de olika byråernas versioner till en sammanhängande artikel. I stället gör man avgränsningar så det går att skilja de olika uppgifternas källor från varandra. Detta sker sällan eller aldrig i DN.

Överhuvudtaget är SvD mindre beroende av byråerna. Egna artiklar från hemmaredaktionen eller från The Times och New York Times slås hellre upp. Detta tycks i förhållande till nyhetsbyråernas material — ge överlägsen information, men i något fall leder det också till att viktiga fakta försvinner, t ex den 1 november, då uppgiften om ”kommunistlägren” bara står i DN.

Olika telegramversioner

Det AFP-telegram som citeras i ingressen finns i ungefär samma version i Le Monde den 31 december 1965. Men jämför man den svenska och den franska texten finner man viktiga skillnader. I Le Monde finns inte propagandauttryck som ”den indonesiska arméledningens strävanden”. Massakern och förföljelsen behandlas också något utförligare. Denna skillnad skulle kunna bero på en mer kritisk redigering vid Le Mondes redaktion.

Detta AFP-telegram finns också i tidningen Peking Review med samma ordalydelse som i Le Monde. Men frågan är hur propagandainslaget tillkom när det gäller den svenska versionen. Kanske kan någon telegramöversättare på TT ge en förklaring?

Ryckig rapportering

Det är viktigt att slå fast att de nämnda exemplen inte kan ses som enskilda misstag, isolerade från varandra. Man måste i stället se dem som symptom på ett sjukdomstillstånd i hela vår nyhetsförmedling från det som kallas tredje världen. Det finns gott om liknande nyhetsluckor eller okritisk behandling av nyhetsbyråers och egna korrespondenters rapporter. Det kan t ex nämnas att DN:s red chef i en intervju på sid 13 beklagar DN:s bristande intresse för Indonesien-fallet och tidningens försummelse därvidlag — han menade att det finns andra, kanske lika intressanta fall och däri har han säkert rätt.

I föregående nummer av Kommentar (nr 5-6) konstaterade Lennart Jönsson hur pressen dramatiserar vissa delar av utvecklingen i ett land och sällan gör en kontinuerlig uppföljning av händelseförloppet. Indonesienexemplet påvisar detta med all tydlighet. Nackdelen med denna ryckvisa och dramatiska rapportering är att det lugna och normala — eller konstant onormala — trängs undan trots att där kan rymmas nog så väsentliga fakta. Likaså underlåter man att ge bakgrundsinformation, trots att denna ofta är nödvändig för att göra den dagsaktuella rapporten me-

ningsfull för de flesta läsare. Men Indonesienfallet visar att det dramatiska inte alltid anses dramatiskt nog. Ett systematiskt mördande av hundratusentals människor kan ju tyckas vara värt en hel del uppmärksamhet, särskilt med tanke på tidningarnas vanliga intresse för våldsamma dödsfall.

Det finns emellertid många fler faktorer som spelar in och som i praktiken kan eliminera intresset för det dramatiska. En av de viktigaste är *tidsfaktorn*, kravet på att rapporterna ständigt ska ge konkret ny information. Av det tidigare framgår det att Indonesien uppfattas som rena paradexemplet på detta. Särskilt Svett Öste — men även de flesta andra bedömare — betonar att det aldrig gick att göra nyheter av det som redan passerat i Indonesien.

Einar Östgaard pekar i sin bok *Nyhetsvärdering* (1968) på samma fenomen. Som framgått är också många journalister — t ex Öste — själva starkt kritiska mot ”detta journalistiska självmordsgrepp”. Men i själva verket uttalas en så hård kritik mot ”nyhetsmyten” att man instinktivt anar att problemet är ännu mycket djupare.

Ett forskningsresultat

I en undersökning som utfördes av Lars Furhoff och Lennart Nilsson vid Journalisthögskolan i Stockholm, granskades nio sk prestigetidningar från sex olika länder. Tidsperioden omfattade november 1964-februari 1965 och bland tidningarna fanns DN och SvD.

Undersökningen visade bland annat att SvD ägnade betydligt större utrymme åt Asien än DN (och t ex Stockholms-tidningen). För SvD kom i kvantitativ rangordning Västeuropa först, därefter Asien, Nordamerika och Östeuropa. För DN var ordningen annorlunda — Asien kom först på fjärde plats. Orsaken till detta kan helt enkelt ligga i Einar von Bredows personliga roll vid SvD:s utlandsredaktion.

Marknadens nyhetsideologi

I en handbok av Gösta Julin, ”Kan vi lita på utlandsnyheterna?” (1967) ges en hel del väsentlig information. Men boken har också brister och i dessa finner man något av hela ämnets problematik. Julin nämner Indonesienfallet, som han ägnar sex *rader* under rubriken ”Censurens munkorg”.

I samma bok använder författaren tio *sidor* åt att ge en dramatisk minutschildring av nyhetsdramatiken kring mordet på John Kennedy och uppgifterna om Nassers avgång sommaren 1967. Detta antyder att författaren sitter fast i samma nyhetsideologi, som skapar alla de brister han senare behandlar. Läs följande passage: ”... de västliga byråerna är stora ekonomiska företag som för sin existens är beroende av att de kan sälja sitt material till så många kunder som möjligt. Dessa kunder har högst skiftande politiska, sociala etc inställningar. Redan däri ligger ett korrektiv mot att världsbyråernas topporgan medvetet skulle driva politisk eller annan propaganda.”

Citatet tycks vittna om en förtröstansfull tilltro till kommersialismens positiva verkningar. I Indonesien-fallet skulle detta innebära att närvaron av så många byråer skulle ha garanterat en propagandafri rapportering. I själva verket förmedlade AP, UPI, Reuter, AFP osv i stort sett samma text. Julin riktar på den här punkten naturligtvis udden mot nyhetsförmedling av sovjetisk typ. Att denna inte fungerar enligt västerlandets idealmodell, tycks förleda författaren att bortse från de grundläggande bristerna i västerlandets verkliga nyhetsförmedling.

Beskrivningen av hur ”världens nyhetsförmedling fungerar” är alltför ofta formell. Man uppehåller sig vid byråernas uppbyggnad, nätverkets utbredning, den imponerande ordmängden som hackar fram på teleprinters varje dygn osv. Mycket sällan sätts hela nyhetsförmedlingens struktur

i fråga.

Politisk nyhetsvärdering

Indonesien 1965-66 visar att politiska värderingar i hög grad påverkar nyhetsförmedlingen. Många redaktörer vägrar att erkänna det. Att så många inte inser det beror antagligen på att de förknippar begreppet politik med snäva partimotsättningar. Redaktörerna värjer sig inför tanken att de skulle redigera sina nyheter med folkpartiets eller socialdemokraternas bästa för ögonen. Så är det också sällan. Men som individer i detta samhälle är vi alla mer eller mindre formade av dess ideologiska grundvalar. Vidgar vi begreppet politik till att även innefatta vårt sätt att se på och bedöma olika skeden i världen är det självklart att vi politiserar våra utlandsnyheter.

Till stor del återstår att närmare undersöka hur denna politisering går till, vilka följder den får och vad man kan göra åt den. Sådana undersökningar skulle åtminstone kunna öka människors medvetenhet om hur nyhetsförmedlingen idag fungerar, eller inte alls fungerar. Någon lösning lär dock inte skynta förrän hela pressens struktur börjar ifrågasättas.

Fyra intervjuer

Men vad anser då de som varit med om att forma något av svenska pressens bevakning av Indonesien? Fyra intervjuer har gjorts, den första med Gunnar Bylin, medicinare, som vistades i Djakarta under de dramatiska veckorna efter Untung-kuppen. I augusti 1967 gav Clarté ut hans skrift "Vad händer i Indonesien?", där det bland annat finns en granskning av nyhetsförmedlingen.

De övriga som intervjuats har mer direkt anknytning till dagspress: Börje Dahlqvist: DN:s redaktionschef, Sven Öste, DN:s reporter med Ostasien som specialitet och slutligen Einar von Bredow. Han är född och uppvuxen i Indonesien, författare till bl a boken "Sydostasien, sken och verklighet". Han har under fem år arbetat på SvD som expert på Asien. När intervjun gjordes stod han i begrepp att lämna SvD och gå över till Sveriges Radio.

Intervju med Gunnar Bylin

I din skrift "Vad händer i Indonesien?" påstår du att nyhetsförmedlingen från landet upphörde helt efter en tid.

Svar: Det påståendet vill jag modifiera. Vi fick vissa nyheter. Men huvudtendensen är ändå helt klar, massmedia svek allmänheten.

Fick din skrift någon reaktion i svensk press 1967?

Svar: Nej, med ett enda undantag, Västerbottens Folkblad, där en clarteist lyckades få in en anmälan. Undantaget bekräftar regeln. — Det är inopportunt att ta upp saken för tidningarna. DN har vid ett par olika tillfällen tillställts skriften och deras redaktion fick sommaren 1968 dessutom se Arenateaterns föreställning "Vad har Tjeckoslovakien med Indonesien att göra?" — ensemblen kom upp till DN-huset! — Vid det tillfället erkände redaktionsledningen sina försummelse. Och som eftergift fick vi i december läsa Sven Östes artiklar. Dom var direkt bedrövliga. Jag anser att dom fungerade mest som propaganda åt Suhartoregimen.

Kan det tänkas att Vietnamkriget dränkte informationen från Indonesien?

Svar: Nej, inte alls. Det är så att säga samma andas barn som visar sig i Vietnam och Indonesien. Det skulle tvärtom varit fruktbart att jämföra dessa skeenden på många sätt.

Vad kan förbättra informationen från länder som Indonesien?

Svar: Jag tror inte att man gör så värst mycket åt massmedia idag. I stället måste ett basarbete utvecklas i stil med Vietnam. För några år sedan stod clartéister och snurrade på jordgloben för att finna Vietnam. Vi började med självstudier och bidrog till en massrörelse.

— Svårigheten med Indonesien har varit att där saknats ett organiserat motstånd, något att solidariserar sig med. Vi har konfronterats med en halv miljon lik. Det är inte mycket att skicka pengar till.

— Men nu växer sig gerillamotståndet allt starkare och därmed tror jag det blir allt lättare att väcka intresse för Indonesien. Tills vidare borde Vietnambulletinen bevaka området. Den Indonesienbulletin som utkommit i ett nummer hittills är mera ett internt studiematerial.

Anser du att det verkligen är en medveten politisk nyhetsbojkott i fallet Indonesien — visar inte våra tidningar bara slapphet?

Svar: Nej. Detta är ett mönster som är ganska enhetligt. I sina grunddrag är det obestridligt. Mördade kommunister — sådana nyheter tystas ned.

Intervju med Börje Dahlqvist

Hur kommenterar ni i efterhand DN:s nyhetsvärdering av TT-AFP-telegrammet den 29 december 1965 (om de 100000 döda)?

Svar: Det var självfallet en svår felvärdering. Nyheten skulle ha slagits upp stort.

Denna felvärdering tycks återkomma under vintern?

Svar: Vi råkade helt enkelt ut för något som jag kortfattat vill kalla för nyhetsblindhet.

Vilka kan orsakerna vara till att SvD:s rapportering är överlägsen DN:s?

Svar: Rent praktiskt har vi inte haft tillgång till samma material. Vi har ju t ex samverkan med Daily Telegraph i London — en alldeles utmärkt tidning — men förvånansvärt nog fick vi inte något väsentligt material därifrån.

Gjorde DN framstötar om detta till London?

Svar: Det kan jag inte erinra mig.

Kan ni erinra er någon redaktionell diskussion om värderingen av händelserna i Indonesien 1965-66?

Svar: Jag minns att vi förde en del resonemang, men det är givetvis omöjligt att ange exakt när. I varje fall skickades Sven Öste till Hongkong under 1967 och skrev därifrån om Indonesien. Men hans artiklar kretsade då inte kring massakern.

Vad kan Östes personliga inställning i frågan ha betytt för DN:s bevakning?

Svar: Det är väl så att hans personliga tvekan inför uppgifterna om massakern betytt en del. Men ytterst är naturligtvis ansvaret mitt. Även här på utlandsredaktionen kände man väl också tvekan inför uppgifternas sanningshalt.

Känner ni till Gunnar Bylins skrift om Indonesien — den har i ett par omgångar tillställts DN:s redaktion?²

---

² Skriften finns på marxistarkivet: [Vad händer i Indonesien?](#)

Svar: Skriften har inte nått fram till mig personligen.

Under vintern och våren skildrades i utländska tidningar massakern och den 16 maj hade även Expressen en stor artikel. Borde inte DN ha reagerat på detta och gjort en egen uppföljning?

Svar: Ja, det vore rimligt, det medges.

Hur vill ni sammanfatta er syn på DN:s bevakning av Indonesien?

Svar: Vår bevakning kommer att förbättras i framtiden. På vilket sätt kan jag inte tala om. Idag är vår rapportering från Fjärran östern inte tillräckligt intensiv, därför att nyhetsvägarna för vår del inte är upparbetade. Vi känner dom inte särskilt väl och vet inte i vilken grad vi kan lita på dom.

— Vi måste naturligtvis också ta hänsyn till materialets säljbarhet för läsarna. Men oberoende av den aspekten hade det varit vår skyldighet att ge en bättre faktainformation 1965-66 från Indonesien.

”Det journalistiska självmordsgreppet”

Intervju med Sven Öste

— Problemet för alla utlandskorrespondenter var ju att ingen släpptes in i landet efter det att armén fått grepp om läget. Det var bara John Richard Hughes från Christian Science Monitor som slank in på en gammal visering. Och på olika sätt fick vi ju alla så småningom veta att en massaker utförts.

— Man kan påstå att slakten var känd ganska allmänt i december.

Hur kommenterar du då DN:s bevakning av händelserna, behandlingen av de första telegramrapporterna osv?

Svar: Då kommer man in på vad jag vill kalla det journalistiska självmordsgreppet! Uppgifter på vintern 1966 om vad som hänt på hösten — det är inte nyheter!

— Det verkliga medvetandet om massakern kom för sent. Man gör ju inte stora rubriker och långa artiklar av något som passerat för flera månader sedan. Det är vår vansinnesbedömning av — vad ska jag säga — tidsdjävulen, som vi har låtit oss fångas av. Har det bara stått lite grann om saken tidigare så är ju det hela gammalt.

Men var detta stoff ointressant för läsarna — eller pinsamt för redaktionerna att så sent servera till läsarna?

Svar: Jag tror båda dessa moment spelar in. Jag tycker det hela är jäkligt pinsamt. Vi låste oss alla av nyhetsmyten.

Anser du alltså att sakinnehållet, som ju något cyniskt uttryckt måste vara journalistiskt tacksamt, slås ut av tidsfaktorn?

Svar: Ja, i mycket stor utsträckning gör den det.

I december 1968 skrev du om Indonesien och gjorde bland annat en lång intervju med Suharto — varför berörde du inte massakern — i stället för att referera hans ord om att ”vördnaden för människoliv” är en av ledstjärnorna i Indonesiens politiska filosofi?

Svar: Den intervjun gick ut på att belysa fångarnas situation och problematiken kring den eventuella FN-hjälpen. Det var ju en oerhört känslig fråga och det utvecklades en slags dialog mellan mig och Suharto, ett slags påverkningsförsök eller vad man vill kalla intervjun. Och man

talat egentligen inte om massakern så där långt efteråt, det gör man inte.

Suharto var ändå ganska öppenjärtig?

Svar: Javisst, och jag tror att han och flera andra ledare själva är rätt plågade av de tidigare händelserna. Allt löpte ju ut ur deras händer totalt. Men som journalist måste man angripa sakerna på ständigt förnyade vägar.

Vad anser du personligen om händelserna kring 1 oktober 1965?

Svar: Jag vet bara att man egentligen ingenting vet. Det finns inga bevis för varken den ena eller den andra sidan. Allt är oklart, Sukarnos roll, PKI:s och om generalerna verkligen planerade ett maktövertagande. Alla parter saknar bevis.

Varför får DN-läsarna veta så lite om ekonomiska, sociala och kulturella aspekter på händelserna i Indonesien?

Svar: Jag brukar skilja på ”brandkärsuppdrag”, att man skickas ut för att snabbt släcka en ”nyhetseldsvåda” — och på ”Livingstoneuppdrag”, då man får en speciell sak att reda ut, att forska fram. För det senare krävs kanske veckor eller månaders kringluffande. Det har man sällan eller aldrig tid till. Man är ju journalist och inte en vetenskapsman som kan göra snabbhistoriska forskningar. — Och när det gäller Indonesien ska man minnas att alla kommunikationer fungerade uselt eller inte alls. Utlandskorrespondenterna satt mer eller mindre hjälplösa i händerna på arméns nyhetsbyrå och deras killar.

”Politiska hänsyn bakom rapporteringen”

Intervju med Einar von Bredow

— SvD har utförligare och kanske bättre information om Asien än t ex DN beroende på det ”lokala intresse”, som funnits hos mig. Jag har ju speciella orsaker att intressera mig för Asien och särskilt Indonesien.

— Jag har goda nyhetskällor i mina indonesiska vänner, varav en befinner sig på en hög och välplacerad nivå. Ett bra stöd är också de tre facktidningar SvD håller mig med.

Vilka är de främsta bristerna i SvD:s Indonesienbevakning?

Svar: Just detta beroende av personförhållanden, dvs av slumpen! Jag har bevakat Asien, en annan journalist är specialist på Latinamerika — men vi har ingen Afrikaman! Och följaktligen händer det inte så mycket i Afrika för SvD-läsarna.

Varför skrev du själv inte utförligare om massakern?

Svar: Jag tror det delvis kan förklaras av psykologiska orsaker. Blodbadet var så fasansfullt och så omfattande att man väl mer eller mindre flydde från det. Man kände att nyheten var så stor att en behandling av den också krävde en motsvarande insats av en själv och det kunde man bara inte åstadkomma.

Men kan detta verkligen förklara hela denna tystnad?

Svar: Nej, naturligtvis är det inte hela sanningen. Vi närmar oss en kärnpunkt — det politiska hänsynstagandet. En högertidning är inte särskilt intresserad av att slå upp nyheter om slakt på kommunister — däremot gärna eventuella missgärningar utförda av kommunister.

Upplevde du en öppet censurerande redaktionsledning?

Svar: Vissa saker upplever man inte direkt öppet. Men det underförstådda är starkt nog. Jag är absolut övertygad om att det också i allmänhet låg politiska hänsyn bakom den bristfälliga rapportering som gavs.

Har du läst pamfletten "The Silent Slaughter" av bland andra Bertrand Russell? Den tar upp USA:s roll i massakern — vore inte det värt en analys i svensk press?

Svar: Jag har inte läst den. Det är fullständigt uppenbart att CIA hade sin hand med i spelet. Analys? Jovisst, men en logisk motfråga är kanske — hur kan man över huvud taget inbilla sig att CIA inte skulle vara agerande?

Källor:

Gunnar Bylin: [Vad händer i Indonesien?](#), Clarté 1967. [finns på marxistarkivet]

Einar von Bredow: *Sydostasien — sken och verklighet*, Aldus 1968

Gösta Julin: *Kan vi lita på utlandsnyheterna?*, Sveriges Radio 1967

Einar Östgaard: *Nyhetsvärdering*, W&W 1968.

Hellmark, Lindberg, Nilsson: *Ni har väl läst tidningen idag?*, W&W 1969.